

A szellemi és lelki fejlődés lelki és idegbeli gátlásairól.

198

Q1927. október 15. éki előadás.

Igen tisztelt érdeklődők! Mai előadásom a szellemi és lelki fejlődés elemi akadályairól szól. Lelki és idegbeli gátlások feltűnően békítják a modern embert. Korunkban a lelki és idegbajok sajátosságosan terjednek és éppen, mert ennyire feltűnően elszaporodtak, a tudomány is különös érdeklődéssel fordul feléjük. Napjainkban új iskolák alakulnak, amelyek a lelki és idegbetegségek alapjait a lélekben keresik és a gyógyulás alapfeltételeit is abban látják, hogy a lélekben elrejtett okok és célok napvilágra kerüljenek. Figyelmünkre kell méltatnunk mindennek előtt a kulturális állapotokat, amelyekben élünk, mert itt tenyésznek oly gazdagon a lelki és idegbajok.

Az ember végtelen lény. Gondolkodásában végtelen és örök törvények között jár. Minden matematikai gondolat terek és idők fölött világol és minden gondolkodó lényt kötelez. Oly világosságban jár és lát az ember, amely a végtelen térben minden békét bevilágít és örök időkre lát. Minden logikai matematikai tételnek az a végső értelme, hogy kivétel nélkül minden időben, minden térben és minden gondolkodóra érvényes. Ez a végtelenség pedig emberi működés. E működés: a gondolkodás teszi az embert.

A kulturális fejlődésnek hosszú évezredek kellett ahhoz, amíg az emberi szellem, különösen a természettudomány és a filozófia gyakorlatában megnövekedve végre saját lábaira áll és önmagára ismer. Saját végtelen funkciójára. Ám ma csak keveseknek, kiválasztottaknak adatott, hogy saját szellemük működését, jellemét megismerjék. Mielőtt a szellem önmagára ismerne a gyermekélet és a történelmi ősi élet kezdetén sejtekben derengett föl az ember számára ez az ő nagy méltósága, ez az ő végtelensége, tér és időfölötti alakja. Ilyen sejtelmek alkották meg a történelmi idők kezdetén az isteneket, a végtelen és örökkévaló lénye-

ket, akikben az ember megábrázolta saját belvilágának jellemét. Önmagában sajátosan megragadni, saját életének látni még nem tudta saját belvilágát, mert ebben a bizdetleges, sejtelmes, gyengéd alakjában igen különbözött még attól, amit az ember belső életlülktetésének tudott. Ezért szembehelyezte magával, szembe, ki a felhők közé, a látható világ fölé és nevezte így az ember sajátbelvilága titkát külső istennek.

A tudomány ébredő szelleme azonban nem türt külső képet, mert kivételt nem tűrő végtelenre érvényes törvényeiben határesetté merül és eltűnedezik minden kép, mint az egyes háromszög a háromszög bármely mértani törvényében. A törvény nem tűri, hogy egyes kép, - legyen bár isteni - bitorolja az egyetemes érvényesség trónját. A tudomány szelleme rombolva tört a régi istenképek, a naiv, sejtelmes hit ellen. Mint a Cherub éles kardja egykor Ádámot, úgy üzte ki a tudomány szelleme az embert a hit paradicsomából, ki a kérlelhetetlen rideg törvények világába, ahol a teremő képzelet legizesebb gyümölcsei sem elégithetik ki már az embert ahol már nem táplálhatja külső adomány az emberi szellemet, csak verejtékező gondolkodásának szerves belső termése, az egyetemes törvény. A tudomány szellemes unos-untalan, RAYDAN
ARABIAI ZÖVÉLMOSUT
UTON-UTFÉLÉN előállítja az örök törvényt. A törvény, amely határeseteknek végtelenségét tekinti át és tartalmazza, a törvényt, amely tér és időföött érvényes. A tudomány korszakának embere azonban még kevésbé tekintheti ~~át~~ saját eleven életének a logikai-matematikai törvényt, mint istenét a hívő. Mert a törvény hideg, dermedt és kérlelhetetlen, az ember eleven életétől még szélsőbben különbözik, mint az istenkép. A modern ember is kénytelen a hívő módjára a végtelent önmagán kívülre vetíteni, mert tudománya nem oldotta meg a külsőség kérdését. Belső végtelenségét a tudomány embere is a törvény tételeibe vetíti ki, a törvények életébe, amelyek külső, rideg, örök törvényszerűségekként jelentkeznek számára. Ám a maga szent homályában az ember kedélye tovább is sejti a magasabb méltóságot, a mély titkot, amit az evangélium fejez ki mondván, hogy: én vagyok a világ világossága, én és az Atya egy vagyunk.

A modern tudomány szelleme, amely önmagára még nem ismert, csupán tárgyait ismerte meg, uralkodik ma a kulturában, ám vele szemben a titkos kedélyi sejtelmes misztikus méltóságot tulajdonítanak az embernek. Ugy mondtam: vele szemben. Mert ha a modern tudományoktól kérdezzük meg, mi volna az ember, úgy felel, hogy valamiféle testi alkotmány, valami finomult állatféle, mulandó, véges lény, aki misztikus módon kapcsolatban áll a gondolat örök törvényeivel. A modern tudomány szellemében a legnyomorultabb lény az ember. Sokkal nyomorultabb az állatnál, mert hisz az állat nem szembesíti az ő végességével, mulandóságával a végtelent, az örökkévalót. Ném élheti át sajátnyomoruságát az ellentéteknek ebben az szembesítésével, ahogy az ember átéli. A modern ember azonban tudományával ellentétben titokban valami misztikus fönségnek tartja magát. Talán idézném Ady Endrét, aki oly jól megérti a modern embert: Vagyok, mint minden ember, fenség, északfok, titok, idegenség, lidérces messzi fény. Költészet ez, ámde valóban költő lakozik ma minden emberben, a legridegebb tudásban is. Arra a kérdésre, mi volna ő maga, költeményekkel felel a modern ember. Ezek pedig ellentmondanak tudományának. Honnan tudjuk ezt? Mert megnyilatkozik a kulturában a tárgyszerűtlen önérzet bőségesen. Pl. milyen uralkodó becsületérzés van ma a kulturában, milyen kényes az ember a becsületére, még az életét is odaadja érte. Hát mi ez a becsület? Miért jár becsület annak a lénynek, aki alapjában olyan, mint az állat, véges, mulandó, gyarló, tökéletlen alakulat, amelynek végre is a tudomány szerint az a rendeltetése, hogy a sir férgeinek táplálékul szolgáljon. Miért érez magában becsületet, miért tör megbecsültetésre, magas méltóságra ugyanaz az ember, akinek önmaga előtt a saját tudománya szellemében semmi, de semmi becsülete nincsen. Csak annyi, mint más feregnek. Ám látunk szabadsághősöket, különböző eszmék szolgálatában. A történelem és korunk is bőven szolgál példákkal, hogy emberek, akik kockára vetik életüket valamiféle ideáért, eszményért, ezek az emberek pedig materialisták, pornak, hamunak tartják magukat, nyomorult testi lényeknek, egyedüli kincsük földi életük.

Milyen feneketlen ellentmondás, hogy azt meg idedobják valamiféle eszményért, ami akármi volna is, mindenesetre vaalamiféle illuzió az élet fogható realitásával szemben. Furcsa és borzalmas ellentmondásként mutatkozik, hogy ez a nyomorult féreg odaöbja életét, a legdrágábbat, amije van, valami eszményért, amely saját tudománya értelmében irreális és legfőljebb szép illuzió. Már most kérem, korunkban ez a véges öntudat, melyben az ember egy ilyen nyomorult testiségnek, legfőljebb még valami fantasztikus lelakiségnek gondolja magát, ellentétbe kerül az ember nemesebb sejtelmeivel, amely szerint ő valami misztikus fenség volna, akinek elismerés és hódolat járna.

Ebben az ellentmondásban nevelkedik minden modern ember. Már a gyermek / fegyelem alá kerül. Szülői, iskolai és egyéb hivatalos fegyelem alá. Ez a fegyelem tudományos elv, amely tárgyként kezeli az embert, rideg szabályok szerint, tudomány által meghatározott célokra, holott ebben a gyermekben már ott rejlik a misztikus sejtelen, a sajátos főség titka, amely szerint ő nem fegyelemben, hanem szeretetben és megbecsültetésben akar élni elismertette mindenkitől ebben az ő sajátos főségében. Már a gyermek unos untalan szembekerül a modern tudomány szellemével, amely tiporja nemesebb sejtelmeit. Hogy segítsen magán a gyermek, aki megértést és szeretetet követel, de szigort, büntetést, merev szabályokat kap? A gyermek tehetetlen. Mint a rideg fegyelem tárgya, kénytelen átélni, hogy milyen nyomorultként kezelik saját nemesebb eszményeihez, sejtelmeihez és vágyaihoz képest. Erről a titkos önérzetről a modern ember nem tud lemondani. Már a gyermek sem. Nem tud lemondani, mert a tudomány szelleme, az örök törvények szemlélete magas igényeket támaszt a kedélyben. Magas önérzet feszül az emberfiában, aki a tudomány korának szülötte, mert az a tény, hogy örök törvényekről szilárdan tud, menthetetlenül fölemeli a kedélyt és benne az önérzetet, - minden ellentmondás ellenében is.

Ez a magas önérzet azonban menthetetlenül eltorzul a modern kultu-

rában. eredeti gyermeki tisztaságában megbecsülést és elismerést követel csupán. Ámde a megbecsülés és elismerés legfőbb fokon még ma is a külső istent illeti. Ez az isten pedig ma már legfőképpen azzal uralkodik, hogy számontart és megboszul minden sérelmet, amit ellene gyarló teremtményei elkövettek, - azok, akiket éppen ő teremtett gyarlóknak. Ez a mennyei minta azonban szükségképpen mintája az emberi önérzetnek is, mert az isteni élet általában és mindenkor eszményi mintát jelent, amelyhez az ember hasonlítani kíván, amelyet megközelíteni törekszik. Viszont nem kívánhatjuk az embertől, hogy különb legyen istenénél. Eképen természetes következménye ennek a mennyei mintának, hogy az ember is hasonlóan védi önérzetét, hogy megtorolni kíván minden rajta esett sérelmet. Vagy modern fogalmazásban önérzete minden sérelemmel szemben elégtételt követel.

A modern tudomány szelleme nem tudta végképpen kiszorítani a régi egekből a bosszúálló istent, nem tudta feloldani és magasabb eszményi helyettesíteni a megtorló elégtétel szellemét. Erre csak olyan törvény képes, amelynek alapvalósága és igazsága a beszélő emberi szabadság. Ez azonban csak a végtelen öntudatban állhat elő, amelyben egyedül szabadul meg az ember végessége rabbilincseitől. A modern tudomány pedig nem emelkedett még szabad önismeretre. Törvényt állít ugyan az önkény helyébe, de csak olyan törvényt, amely maga is kérlelhetetlenül kötelez. A logikai matematikai törvények még szigorubbak és inkább kérlelhetetlenek, mint az önkényes mennyei ur. Együtt vannak a kérlelhetetlen szigorban és ebben egymást segítik. A logikai HAYDAR
ANISZASZ ROVÁNDÓZTAT gondolat szigorában vált csak igazán abszolút kegyetlenné a régi patriarchális képies isten. A naiv, gyermekies hitben még jószágos gondviselést jelent, ám a teológia logikai szigorában márolyan lény, aki logikai szigorúsággal örök időnkig kinozza - örök pokolban - gyarló teremtményét az ellene elkövetett sérelemért. A megbocsájtó szeretet utolsó szikrája is khamvadt eképen ebben a borzalmas teológiai mennyei eszményben. A szánsalmasan gyarló emberi lény a modern kultúrában végképpen ki van szolgáltatva a bosszúálló mennyei elégtételnek és az

annak mintájára berendezett társadalmi-állami rendnek. Együttal pedig tudományos fogalmazásra logikai szigorral fölépített rendre emelkedett a mennyei és földi bosszuállás és ebben a formájában vált eszményévé az ön-
érvényesítés. ~~Kevesen~~ érzet és becsület védelmének az egyén számára.

A nemes emberi önérzet tehát ezen a kulturfokon aképen torzult el, hogy minden sérelemért elégtételt követel a mennyei bosszuállás értelmében úgy, hogy a sértő megsemmisüljön, vagy legalább ártalmatlanná tétessék. A gyermek, vagy a társadalomban alárendelt ember azonban nem elég hatalmas ahhoz, hogy a rajta elkövetett sérelmekért mintaszerűen elégtételt vehessen magának. Tehetetlenségének ezt a tényállását pedig kénytelen megállapítani. E megállapítás önkicsinylésbe fojtja a modern ember önérzetét. Ezt a fojtogató önkicsinylést, amely a modern ember érzelmvilágában uralkodó feszültséggé válik, - a modern individuálpaszichológia megalapítója, dr. Alfred Adler bécsi orvos a csekélyebbértéktűrés érzésének /Minderwärtigkeitsgefühl/ nevezi, egyuttal ebből az érzésből vezet le és ebből magyaráz meg minden idegbetegséget és kényszerképzetet. x//Adler nem elemzi világosan a Minderwärtigkeitsgefühl érzését. Szerinte előáll azzal, hogy "az ember érvényesülése" akadályokba ütközik. Az érvényesülés fogalmát általánosságban tartja. Feloldásáról is elnagyoltan és hibásan beszél, általában feloldottnak tartja az érzést, ha a beteg társadalmilag érvényesül, vagy ilyen képességéről meggyőződik, holott ez az érvényesülés jelképes csupán és csak azok számára elégtétel, akik a belső emberméltóság helyében ennyivel beérik./

Mivel pedig a modern ember zárgyszerűen nem tudja önkicsinylését feloldani, fantasztikus célt tűz maga elé, hogy helyrebillentse lelki-egyensúlyát, megmentse önérzetét. Így pl. korunk gyermekeket nevel, akik egyenesen megbotránkoztatni akarják a világot, szüleiket és mindazokat, akik önérzetüket sértették, hogy eképen korlátlan szuverenitásukról belső elégtétellel tanuskodjanak. Az egész kultúrvilágot foglalkoztatja ma az a föltűnő tény, hogy sok a bűnöző gyermek. Olyan gyermekek ezek, akik elnyomatásukért fantasztikus módon elégtételt vesznek, akik nevezetességre tör-

nek. Egy-egy Herosztrátész mindegyik. Mindegy neki, milyen kárt okoz másoknak, vagy milyent szenved el maga, fontos számára, hogy ő legyen az, aki fontos, aki gondot és munkát ad, akivel az illetékesek foglalkozni kénytelenek, aki tehát eképen elismeréshez és érvényesüléshez jut. Meg kell itt emlitenünk, hogy a modern pszichopatológia tapasztalatai alapján a gyermeki önérzetet ért sérelmek között leggyakoribb az, ami a gyermek nemiségét ingerli, amely sérelemmel szemben a gyermek természetes elégtételhez fejletlensége miatt, avagy enélkül is az uralkodó fegyelmező képzetek miatt nem juthat. A házasságtörések és öngyilkosságok eseteiben is végső induló ok gyanánt a bosszuérzetet elemezte ki Adler, rejtett célnak és elégtételnek pedig mindkét esetben az érvényesülés mutatkozott.

Az elégtételre törő ilyen fantasztikus célok azomban roppant erővel lépnek föl. Freud Zsigmond érdeme, hogy kikutatta és megállapította a végső okokat, amelyek a beteges célban/ izzón feszülnek. Ugyanis a mennyei és földi igazságszolgáltatás és fegyelom félelmes képeivel a gyermek, de általában a modern ember - nem mer szembenézni. A félelmes képet el akarja ~~el~~ tüntetni, meg akarja tagadni. Ezt az irányzatát pedig aképpen érvényesíti, hogy a félelmes kép végső tagolásaiba mélyül a pontszerű feszültség eleméig. A háromdimenziós lelki kép ugyanis felületekre, irányokra, végső elemzésben pedig pontokra támaszkodik. A kép pontszerű alapfeszültségei a legizzóbbak. A rájuk összpontosított lelki tudat ebben az erőlködésében olyan feszültséget állít elő, amely külön minőséggé szűkül és izzásával tulharsogja az eltüntendő képet. A tulharsogott kép a RÉGIÓ feszültséggel szemben elhalványul, ezzel pedig lényegtelen halványságként háttérbe vonul a lelki tudatban. Ezt a működést Freud a kép elnyomásának nevezi. A képről a feszültségi különbség miatt levált és elkülönödött pontszerű alkotó elem pedig eképpen szabaddá válik a lélekben és kalózkodik annak szertelen terében valamely rokon képre - mintegy prédára - lesve, hogy ahhoz alkotóelemként tagolódjék és azt izzóvá szítsa. A levált és kalózkodó képelemet Freud szorongásnak /frei flottierende Angst/ nevezi. A szorongás maga szemlélhetetlen, mint a szemlélet és élet bármely különvált pontszerű eleme. A mértani pont is szemlélhetetlen: semmi

ha magasabb összefoglalásaitól /vonal, felület, test/ szigorúan kikülönítjük.

A szorongás-érzetek azonban, amelyek leváltak a léleknek kellemetlen képről - ugyanezen törvény értelmében csatlakoznak a vonzó képhez, amely a léleknek kedves. Fűtik tehát - és pedig egyesült erővel az elégtétel képeit. Ezzel pedig meg van magyarázva, miért lépnek fel az elégtétel fantasztikus képei feltűnően makacs észültséggel. Az eképen fűtött kép makacsul tolakodik. Intenzitási foka és aszerint, mennyire támaszkodik szervesen rokon idegműködésekre, - neurotikus, vagy hisztérikus kényszerképzetté, illetőleg rögeszmévé válik. A kényszerképzet mindig jelképe a szorongással fűtött rejtett lelki célnak. Mivel pedig a lélekműködés szerves és szervező mintája az idegéletnek, - kiválthat az idegéletben megfelelő örvényléseket, vagy tengéseket. Az elemzésben ezek a neurotikus idegtünetek a szervező kép hasonlatainak és megnyilatkozásainak bizonyulnak.

Legyen szabad a kényszerképzet és idegtünet összefüggésére egy-két példával szolgálnom, amelyeket Steckelnél, Freud egyik legkiválóbb tanítványánál olvastam. Egy ukrainai rabbi a jobbkarját évek óta nem tudja mozgatni. Szervi hibát az orvos nem talál. Pszichoanalitikus módon kezelik és kiderül a tényállás, hogy vallási törvényei ellen vétve egy fiatal nőnek három év előtt kezét nyújtott. Azonnal átfutott rajta a borzalmas gondolat, hogy ezért az isten megbünteti. Ettől a borzalmas gondolattól szabadulni akart, a szabadulás módját már leirtuk. Hogy ne gondoljon a képre, a szorongásba menekült, ez a szorongás idézte elő az idegbénulást, amely azonban nem véletlenül éppen a jobbkarját bénította meg, amellyel a vétket elkövette. Az elemzésben kiderült a vezeklő cél, amely a haragvó isten lefegyverzésére irányult. Ez a három évig tartó bénulás azzal gyógyult meg egycsapásra és egyszerre, hogy az elnyomott kép másfél évi kezelés után felszínre került, hogy a beteg rá tudott és mert emlékezni az elnyomott képre. Amikor az orvos figyelmeztette rá, hogy most már mozgathatja a karját, azonnal mozgatta is. Gyermekeknél kancsalság áll elő azzal, hogy tilos képet láttak, a tilalommal szemben pedig odakancsalítanak. A dadogókról bebizonyult, hogy a féltelmes képet kifejező szavaktól iszonyodnak és a dadogás betegségébe azért menekülnek, hogy ebbe az "objektív" betegségbe rejtseik irtózásukat.

Egy negyven éves nő hasizmain állandó és hallható szülési mozgásokat tapasztalt az orvos. Kiderült, hogy idegei gyermekéldás iránti rejtett vágyakozásának eképen adtak kifejezést. A tériszony kényszerképzetében tilos vágyak szédülete tör jelképes megnyilatkozásra. A hegyiszonyban a bukástól való félelem, egyuttal a bukásvágya fejeződik ki.

Ilyenkor kényszerképzetek és idegbénulások uralkodnak ma és amint ~~ny~~ most már látjuk, nem véletlen az, hogy éppen a mi kulturánkban, amikor már a tudomány szelleme igen erős, amikor az ember a számtani és logikai tudatban, avégtelen és örök törvények között gyakorlottan jár és amikor ezzel a végtelen működésével szemben önmagát a lehető legnyomorultabb véges lénynek tartja és eszerintbárik is embertársával: nos, ebben a kulturában ezeknek a bajoknak szükségképpen horribilis módon ki kellett fejlődniük és nem nehéz megjósolnunk, hogy ezek a bajok szükségképpen növekedni fognak. Mert hiszen és ezzel most már tulmegyünk a modern orvostudományon, - van egy alapvető kényszerképzete a modern embernek, egy kiirthatatlan és a modern tudomány fegyvereivel gyógyvithatatlan kénysuerképzete, amely viszont előfeltétele minden más lelki és idegbajnak. EZ a szörnyű kényszerképzet, amely ma uralkodik, maga a véges öntudat. Sajátszerx, minden átalakult a tudomány hatására. Amerre tekintünk, a tudomány minden ágában hatalmas átalakulások, sőt forradalmi átalakulások mutatkoznak, csak éppen az emberi öntudat kérdése áll merev cöveként a kulturális fejlődés folyamában; a tudat, hogy az ember véges lény. Saját ságo s, mennyi vallás uralkodik, hány isten született és pusztult el a történelem folyamán, mennyi tudomány állott elő, mennyi felfedezés, éshány-szor revideált újra meg újra mindent az emberi szellem. Csak éppen az öntudat kérdését nem. Arra a kérdésre, hogy mi vagy, te ember, hívők és hitetlenek és minden kor így válaszol: véges, nyomorult, gyarló lények vagyunk. Nem tulajás-e, amikor ezt a gondolatot ma már kényszerképzetnek merjük nevezni? Valamikor természetes volt ez a szűkös öntudat. A gyermek, vagy a fejletlen ősi ember természetesen tartotta magát végesnek, gyarlónak, mulaniónak, mert hiszen számára a szellemi élet nagyon, nagyon halvány volt, kétségtelen és eleven csak testi élete volt számára, ez a megfogható, jó meleg élet, az

intenzív lüktetés, a szívdobogás. Természetes, hogy halovány szellemi életével szemben a primitív ember mulandónak, testi életével azonosnak gondolja magát, bár sohasem volt kor, amelyben a sejtelen túl ne ment volna ezen a szükösségen és az emberi élet háttérébe, akülő és felső világba valamiféle isteni életet, örök ifjut, szépet, rendületlent, el nem mulót odanem vetített volna. De a modern ember gondolkodó lény már, olyan értelemben, hogy szigorúak, erősek, biztosak a gondolatai. A modern ember könnyebben kételkedik már abban, hogy a tárgy, amit optikailag lát, tényleg ott van-e, hogy nem optikai csalódás-e, amit lát, könnyebben kételkedik már a megfogható érzéki valóságban, mint pl. abban a szellemi tényben, hogy a tér végtelen, hogy az egyszer egy áll függetlenül terektől és időktől. Biztosabban áll ma gondolataiban a modern ember, mint érzéki életében. Biztosabb valóság ma már számára a lg.-matematikai törvény, az örök tény, mint akár a testi élet. És mégis, ha azt kérjük a modern embertől: Te gondolkodó lény, akiben a végtelen gondolat működik és mutatkozik, aki tudsz a végtelenről, mi vagy te? - egészen furcsa és ellentmondó választ ad: Én ez a testi szervezet vagyok tetőtől-talpig, izom, ideg, csontrendszer, meg mindenféle kémiai működéseknek egysége, szóval felel bőségesen, nagy kötetekkel, de alapvető ellentmondását föl nem adja. Ha pedig azt kérdezzük tőle: Hát jó, te véges, testi szük korlátok közé szorított működés, miképpen tudsz örök törvényről, végtelen térről? Hova fér beléd, miképpen fér véges működésedbe a végtelen tudat működés? Nos, erre a modern tudós sajátos módon költővé változik. Tessék megnézni akármelyik filozófiai rendszert, miképpen válaszol erre a kérdésre. Fantasztikus költészettel találkozunk. Álmokkal. Talán idézzek ilyen álmokat? Pl. a materialista azt mondja: Hát az agyvelőnek valamiféle működése a gondolat, valamiféle ki-származása. Költő, álomszerű képzelet ez, mert hiszen a végtelen tér, amelynek középpontja mindenütt jelen van és amelyről tudunk, miképpen származik ki az agyvelőből, egyáltalán, hogy férz oda bele, hogy jött ki onnan? Melyik fizikus, kémikus, vagy operálókés mutatott ki végtelent az agyvelőben? Ki látott mást az agyvelőben, mint elektrokémiai sejtműködéseket, melyeket meg-lehetős pont ssággal ismerünk? Csak odaálmodta a jó filozófus a végtelen tere-t, az örök törvényt. *Andromeda módjával megcsal megkés*

zelítőleg sem tudott kimutatni. Hát ilyen álomvilágban él a materialista. Vagy beszéljünk a másik álmodozó fajtáról, az ideálfilozófusról? Az is költő. Pl. Plátó azt mondja, örök ideák tornyosulnak fölöttünk. Hogy tudok azokról én, véges, nyomorult lény? Ime, Plátónak a filozófus így oldja meg a kérdést: Az ember, mint egy barlangban él, szűk körben és befelé fordul a barlang falai felé. Ozz lát árnyat, világosságot, aszerint, ahogy kinn járnak a fellegek, elfedik a napot. A napfény játszik a falakon. Nos, így tudok én a künn világoló végtelen gondolatról. Hát tetszik látni, mikor a gondolkodó ezt a kérdést akarja megoldani, költő lesz belőle, csak sajnos, rossz értelemben. Mert a költészetnek nem az a célja, hivatása, hogy törvény és gondolat helyébe üljön és ott pöffeszkedjék. Sokkal szebb, nemesebb hivatása van a költészetnek. - Vagy Kant: is tud az örök törvényről, szól a tiszta időről, a tiszta térről, a végtelenről és azt sajátosan üresnek látja. Xres tér, üres idő. Hogy látja az üreset? Hiszen az ür negatívum. Az ürt nem láthatjuk, de Kant mégis beszél róla. A végtelen térről, mint üresről. Aztán felmerül benne a kérdés, hogy mi a megismerés az emberben, hogyan ismerünk mi meg és erre azt mondja: Igen, mi gondolkodó lények vagyunk és amit mi gondolunk, az gondolat. Vagyis, ha mi poharat gondolunk, akkor az nem pohár, hanem gondolat, vagyis akármit gondolunk, az csak gondolat. Jó, azt mondja Kant, de hát mi gondolkodunk házról, csillagról, atomról, istenről, ezek mik? Ezek, mondja Kant, amennyiben nem gondolatok, hát ezek valami önmagukban való, önmagukba cövekelt, örökre megismerhetetlen dolgok. Ding an sich. Mi tehát semmit sem ismerhetünk meg, csak a gondolatot. De hát ezeket a dolgokat is kell, hogy valaki megismerje. Jó, mondja Kant, az nem emberi ész, az transzcendens ész, amelyik megismeri a Ding an sichet. Hát ime, tetszik látni, a költészetnek ilyen hóbotos virágai nőnek ki a filozófiában. A kanti filozófia alapján mégcsak azt sem lehet megmagyarázni, miért gondolkodjam előbb azon, hogy felemeljek egy poharat, hogy valóban a poharat emeljem föl. Mert Kant szerint a fizikai dologról nem tudok, bennem csak gondolata van a pohárnak, én tehát a pohár gondolatát emelhetem fel

csupán Kant szerint, a fizikait pedig gondolkodás alapján soha. Csuda tehát a Ding an sich, megmagyarázhatatlan és embertől megismerhetetlen csuda, hogy gondolatom terve szerint valóban a poharat emelem fel, nem pedig a pohár gondolatát. Miért kellett vajjon a transzcendens ész Kantnak, az a különös ész, amely nincs benne, amely nem létezik és mégis van számára, amelyről állítja, hogy ő arról nem tud és állítja, hogy tud.

Ha végig elemezzük bármely kiváló gondolkodónak az ész önismeretére vonatkozó tételét, kiderül, hogy borzalmasan rossz költészetet kénytelen produkálni, mert elvileg végesnek tartja az embert és a véges ember, ez a nyomorult lény képtelen a gondolkodásra, semmi jogcímen sem beszélhet mindent átfogó, mindent megismerő világosságról: észről. És mert ész mégis csak van, hát egy Kant ezt az észet az ember fölé, a transzcendensbe vetíti. Így vezet a véges öntudat ellentmondása transzcendens észbe, olyan különös új istenbe, amely százszor rosszabb, mint az elhagyott hit istene. Mert nincsen benne jószág, nincs benne irgalom és mi sem lehetünk ennek az észistennek kedves jó gyermekei többé. Rideg, borzalmas, szürke szükségszerűség ez a transzcendens ész.

Beszéltünk a filozófia álmairól. És ismét kiderült ugyebár, hogy a véges öntudat még a legnagyobb gondolkodókban is ellentmondásokat állít elő. Rossz költészetet csempész a tiszta gondolkodás helyébe. Egyetlen gondolat ez a véges öntudat, amely megrögződött a történelemben, ahogy Nietzsche mondaná: *Wie ein Klotz im Himmel*. Rögeszme a véges öntudat, a szó legszorosabb értelmében. Rögeszme, nem old meg semmit és mégis ott áll helyébe a világos gondolatnak és a gondolat egyszerű és tiszta önismeretének, amely így szól: én vagyok a világ világossága. Én vagyok a törvény, amelyet látok, az én látásom, az én életem az, a törvény én vagyok, az én működésem az. Az ember a gondolkodó lény és a gondolkodás az, amely végtelen, amely minden egyszerű mértani, számtani törvényben az esetek végtelenségét tekinti át, kivétel nélkül, minden térre és minden időre.

RAYBEN
AMÉBANA BOVIAKOGUT
ARATVYUON

Az emberi történelem legnagyobb forradalma az az eszmélés, amely

végbement kétezer év előtt a nagy Nazaretivel, mikor az ember arra eszmélt, hogy a világjáró ész, a mindeneket átölelő világosság, az emberész teszi az embert. Ez vagyok én. Ez vagyunk mi. Ez a legnagyobb forradalom, amely az emberi nemet valaha érte és egyedül ebben a forradalmi eszmélésben oldódhatik meg a véges öntudat rögeszméje. Itt világlik ki minden ellentmondása. A végtelen öntudatban válik világossá az a borzalmas tény, hogy az ember végesnek, gyarlónak, korlátozott muló lénynek tudván magát, így is bánik társaival, akiket ugyancsak ilyen nyomorult, szálnalmas lényeknek ismert a történelem kezdetei óta mindmáig. Minden vér és könny, amely patakzott valaha, ebből a borzalmas rögeszméből fakadt. Nem ész, nem öneszmélés, és emberméltóság volt az, amely embereket vezredek óta nyomorit, pusztít és kizsákmányol a háború és a gazdasági élet mezején, nem ész az, hanem rögeszme. A szálnalmas és megvetendő emberfaj teóriája amely uralkodik és mert valóban uralkodik, hát uralkodhatik vele minden elnyomás és emberpusztítás. Mert rendet tartani ilyen nyomorult lények között valóban csak korbáccsal lehet. Nem véletlen tehát, hogy a béke fejedelmének azt a nagy felfedezőt nevezik, aki meglátta, hogy az ember a világ világossága, valóban az ész egysége köt össze minden embert, az ész világos törvényeiben egy az ember, ott nincs ütközés, nincs nyomorúság, hanem összhang van, csodálatos egybehangzása végtelen gazdagságnak. Mert nem üres az ész, ahogy Kant gondolja, nem üres végtelen tér és az örök törvény, hanem végtelenül gazdagon tagolt. És az ész végtelen belső gazdagsága és kincsei, mint a matematika ösztörvényei egyek egy mélységes benső összhangban és úgy egészítik ki egymást és úgy támaszkodnak egymásra, hogy ha csak egy tételt is megtagadnának, megdőlné az egész, megdőlné a matematika és összedőlné az emberész véglegesen és egészen. Ez az egy ész tart bennünket össze. Ez a mi benső, közös életünk az alapja annak, hogy egy a matematikánk, egy a mi logikánk és amennyiben erre eszmélünk és amennyiben ebben az eszméletben is egyek vagyunk, úgy mi vagyunk a matematikum, a logikum élete, a végtelenség élete maga és mi vagyunk ez az összhang, a mi benső életünknek

a sajátos összhangja, amelyből egyikünk sem hiányozhatik. Kérdéseink közösségében mi emberek, szellemi egyéniségek egymással olyan összhangban vagyunk, mint a matematika tételei egymással. Mi vagyunk az egymást kiegészítő ész szabad működése számtalan szívárvány színezetben és kiegészítjük egymást fehér színné kérdésünk egységében, amelyben egyek vagyunk. Az észnek ez a szabad világossága valamennyiünket egyesít. Tisztán benső élet ez bennünk. Nem vetithetjük ki többé, mert nincsen ki ebből az életből. A végtelen tér a mi életünk. Saját benső világunkban mozgunk és támaszkodunk önmagunkra, erre a végtelenségre. És ez a végtelen tér valamennyiünké, egy a mi terünk és működünk benne valamennyien és működik bennünk valamennyiünkben és ebben a sajátos ritmusban él bennünk az ész mindnyájunkat összekötő fénye. És vagyunk mi ennek a fénynek elemei, magunk is végtelen működések, egymást kiegészítő, egymást segítő, egymást megvilágító működések.

A végtelen öntudat megszabadít bennünket az ősi rögeszmétől, az eredendő büntől, amit: véges öntudatnak nevezünk. Ha sikerült a figyelmet fölkeltenem a modern lelki és idegbajok mögött várakozó jó Orvosra, a Krisztosra, aki a végtelen öntudatban tesz ~~xxxxxxxx~~ látókká vakokat, elevenekké holtakat, ha sikerült a figyelmet fölhívnom az egész ségnek ősmintájára, amely a szellemben ragyok és mintaként hat lélekre és idegre, ha sikerült a figyelmet erre felhívnom, úgy teljesítettem feladatomat. Nem többre törekedtem, csak felhívni a figyelmet az egészségségnek erre az ősmintájára, amely elevenül bennünk, ha szemléletében gyakoroljuk magunkat. Az egészség gyakorlat, semmi más. Az egészség olyan gyakorlat, amely önmagát szüntelen megújítja, amely önmaga rekonstruálásában megedződött. Az egészséget a tréning teszi és a szellemi egészséget, a végtelen öntudatot, minden egészség ősmintáját is a tréning teszi.

RAYDAR
AINDGANA ZOVNAMODUT
ARATVYRON

A modern lélekelemzés jó eredmént ér el idegbetegeknél azzal, hogy a tudat alá ~~xxxxxxxx~~ merült, elfojtott emlékképeket a beteg emlékezetébe segíti. A képről levált feszültség /szorongás/ ezzel ismét egyesül az eredeti kép-
pel és ebben az egységben tárul már most a kép a tudat oldó világosságának.

A beteg most már szemébe néz félelmes képének. A szorongás ezzel szétiramlik a képben és a kép háttérében: az intellektuális tudatban. Idegbeli és képörvénylesek /kényszerképzetek/ eképen oldódásnak indulnak. A gyógyulást azonban gyakran gátolja az a tény, hogy a beteg gyógykezelés alatt sem mer szemébe nézni elfojtott képeinek. Azokkal ugyanis véges öntudatában önmagát azonosítani kénytelen, ezzel pedig olyan megalázó helyzetbe jutna, amelytől megriad. Bár visszaesést a Freud-féle módszer alig tapasztalt, - a beteget, véges öntudatánál fogva mégiscsak fenyegeti az újabb betegség, amely félelmes képzetek elnyomása következtében mindig újra beállhat. Mert a véges öntudat mindkís elégtételt fog követelni az elszenvedett sérelemért. Csak a végtelen öntudat jelent az ember számára olyan méltóságot, sajátvégtelenségében való olyan rendületlen megnyugvást, amellyel szemben a lelki élet múlt képei szigorú megkülönböztetésben szemlélhetők és nem fenyegetik többé az egyéniség méltóságát és becsületét. Nem tapadnak bélyegként a méltóságra. Végtelen öntudatában úgy szemléli az ember saját lelki és idegéletét, mint a tudomány bármely más tárgyát, ezzel pedig zavartalanul foghat azok feloldásához, hogy elhárítsa szellemi fejlődésének minden akadályát.

X X X

